

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
EVANGELICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Bakalářská práce

Biblické motivy ve fotografii vybraných umělců

Petra Bigasová

Katedra pastorační a sociální práce ETF UK
Vedoucí práce Dr. Ing. Ladislav Heryán Th. D.
Studijní program sociální práce
Studijní obor B7508 Pastorační a sociální práce

Praha 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci s názvem „Biblické motivy ve fotografii vybraných umělců“ napsala samostatně a výhradně s použitím uvedených pramenů.

V Praze dne 1. 3. 2015

Petra Bigasová

Bibliografická citace

BIGASOVÁ, Petra. *Biblické motivy ve fotografii vybraných umělců*. Praha, 2015. 62 s. Bakalářská práce. Evangelická teologická fakulta, Univerzita Karlova. Vedoucí práce Ladislav Heryán.

Anotace

Bakalářská práce pod názvem „*Biblické motivy ve fotografiích vybraných umělců*“ je teoretickou prací, mapující tvorbu pětice vybraných současných českých fotografů, kteří ve svých fotografických dílech mají parafráze symbolů, osob či dějů, jež můžeme naleznout v Bibli. Jmenovitě jsou v této bakalářské práci použita fotografická díla od fotografů Ivana Pinkavy, Václava Jirásky a Martina Findeise, Jana Saudka a Petry Hajduchové, kteří působí na současné české fotografické scéně.

Fotografie jakožto médium současnosti může být pro svou oblíbenost využita i na poli vzdělávacím či terapeutickém, do bakalářské práce je tedy zahrnut i praktický přesah využití fotografií s biblickým tématem v rozhovorech či terapii. Práce také předkládá čtenáři vznik a rozvoj fotografie, ojedinělost fotografických obrazů a vnímání fotografie jako uměleckého díla. Zároveň bakalářská práce pojednává o biblických tématech, které je možné spatřit v průběhu dějin v různých uměleckých stylech, biblická témata užitá v umění malířském a sochařském, biblická témata užitá ve fotografii v minulosti i dnes.

Klíčová slova

Bible, fotografie, fotograf, umění, umělec, biblické motivy, terapie fotografií

Summary

The thesis called „Biblical themes in photography of particular artists“ is a theoretical work which is mapping creation of five contemporary Czech photographer who has in their photographs paraphrases of symbols, persons or actions which we can find in the Bible. Concretely are in this thesis used photographic works of Ivan Pinkava, Vaclav Jirasek and Martin Findeis, Jan Saudek and Petra Hejduchova, which are present at the contemporary Czech photography scene.

The photography as a medium of presence could be for its popularity used also in the field of education or therapy. Therefore the practical overlap the photographs with biblical themes in dialogues and therapies are used in this thesis as well. The thesis also submitted to the reader the formation and development of the photography itself. The uniqueness photographic pictures and perception of photography as an artistic work is mentioned. At the end the thesis deals about biblical themes which can be found in different arts styles, such as biblical themes used in painting and sculpture art and biblical themes used in photography in the past and currently.

Keywords

The Bible, photography, photographer, the art, artist, biblical themes, Phototherapy

Poděkování

Děkuji panu Dr. Ing. Ladislavu Heryánovi Th. D. za odborné a vstřícné vedení mé práce.

Děkuji všem, kteří mě po dobu psaní mé práce podporovali a stáli při mně, konkrétně velké poděkování patří mé rodině a příteli.

Obsah

Úvod	8
1. O fotografii	10
1.1 Ve stručnosti o fotografii	10
1.2 Fotografie jako nástroj komunikace	11
1.2.1 Reprodukovatelnost fotografie	12
1.2.2 Dostupnost fotografie	13
1.3 Fotografie jako umění	14
2. Biblické motivy užité v umění	16
2.1 Kristovo tělo	17
2.2 Kristova matka	20
2.3 Biblické postavy	20
3. Biblické motivy užité v historii české fotografie	22
4. Biblické motivy ve fotografii vybraných českých autorů	25
4.1 Ivan Pinkava	25
4.1.1 Fotografie I. Pinkavy	26
4.2 Jan Saudek	35
4.2.1 Fotografie J. Saudka	35
4.3 Bratrstvo	40
4.3.1 Václav Jirásek	40
4.3.2 Fotografie V. Jiráska	41
4.3.3 Martin Findeis	43
4.3.4 Fotografie M. Findeise	44
4.4 Petra Hajduchová	46
4.4.1 Fotografie P. Hajduchové	46
5. Fotografie s biblickým motivem jako terapeuticko-vzdělávací prostředek... 54	
5.1 Rozhovor s interpretací Biblických fotografií	54
5.2 Fotografická terapie	55
Závěr	58
Seznam literatury	59

Úvod

Fotografie jako všudypřítomné a stále více popularitě se těšící médium, se kterým se za svůj život potkala pravděpodobně většina lidské populace na této zemi. Myšlenka využívat fotografie při práci s mladými lidmi, již vykonávám a tím spíše fotografie s biblickým přesahem vnést jako zajímavé obohacení mezi všechna selfie a shoefie a další různá možná – fie, mne motivovala k sepsání bakalářské práce na téma „*Biblické motivy ve fotografii vybraných umělců.*“

Vzhledem k tomu, že na českém trhu není žádná kniha mapující autory s fotografickou tvorbou zaměřenou na biblická témata, je cílem této práce zmapovat parafrázované biblické motivy ve fotografii vybraných autorů.

V počáteční kapitole jsem se zaměřila na téma fotografie samotné, ve stručnosti píši o autorech a vzniku fotografie, dále pak o rozvoji potenciálu tohoto velkého objevu. První kapitola rovněž obsahuje vlastnosti fotografie, které ji činí výjimečnou, zmiňuji se o dostupnosti fotografování, snadné reprodukovatelnosti a fenoménu posledních dob, tedy využití fotografie jakožto komunikačního nástroje, na závěr kapitoly se věnuji vnímání fotografie jako objektu umění.

Druhá kapitola pojednává o biblických motivech užitých v umění, je zde pojednání o sakrálním a křesťanském umění a dále výčet několika užitých motivů v především malířském umění v průřezu dějin umění.

Následující kapitoly již plně pojednávají o biblických motivech v české fotografii, kapitola třetí se zaměřuje na výčet několika převážně historických fotografů a jejich fotografií, kapitola čtvrtá a v této práci stěžejní, mapuje fotografická díla pěti vybraných současných fotografů, jmenovitě tvorbu Ivana Pinkavy, Václava Jiráska a Martina Findeise, Jana Saudka a jediné ženy v pěti, Petry Hajduchové. V kapitole jsou umělci nejprve představeni, poté

jejich díla parafrázující biblické postavy, místa či události a zasazení fotografie do děje Bible.

Poslední kapitolou je kapitola pátá, jež je věnována možnému praktickému využití biblických motivů promítnutých ve fotografii. V této kapitole je představen rozhovor s interpretací biblických fotografií a z něj pravděpodobně čerpající fotografická terapie.

1. O fotografii

1.1 Ve stručnosti o fotografii

Prvními osobnostmi přinášejícími předchůdce fotografie, byli, z Francie Louis Daguerre a Nicéphore Niépce a jejich obrazce na stříbrem pokrytých měděných destičkách a současně Angličan William Talbot s metodou negativu, tedy obráceného obrazu na celuloidovém pásku s neomezeným množstvím kopií. Pro tehdejší společnost se stala populárnější forma zvaná daguerrotypie pro svou realistickou a ostrou podobu, podoba negativů od Talbota byla spíše mlhavá, postupem času však Talbotova metoda daguerrotypii překonala, jednak díky své papírové, a tedy finančně dostupnější verzi, a také pro již zmíněnou možnost mnoha kopií.¹

Po vzniku fotografie, během druhé poloviny devatenáctého století, se dále rozvíjely myšlenky, týkající se samotného potenciálu a využití fotografie. Fotografie se tak posléze stala médiem využívaným napříč nejrůznějšími odvětvími. „ Fotografie jsou všude: v albech, v časopisech, v knihách, ve vitrínách, na plakátech, nákupních taškách, konzervách“.² Fotografie nás obklopují v podobě informační, umělecké, komerční, a v současné době také všudypřítomného rozsáhlého fenoménu sdílení osobních fotografií na webových sociálních sítích.

---

¹ SZTOMPKA, Piotr. *Vizuální sociologie: fotografie jako výzkumná metoda*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2007, 168 s., [32] s. barev. obr. příl. ISBN 978-80-86429-77-9. Str. 25

² FLUSSER, Vilém. *Za filosofií fotografie: fotografie jako výzkumná metoda*. 1. vyd. Praha: Hynek, 1994, 75 s. ISBN 80-859-0604-X. str. 37

Revoluční na technice fotografie oproti výtvarné tvorbě byla a stále je její snadná dostupnost, reprodukovatelnost a distribuce. V jejích počátcích byla fotografie přirovnávána právě k dílům malířským, pro svůj technický charakter se však v průběhu let vypracovala v samostatný a specifický druh umění, odlišující se právě technikou zpracování a tvorby. „Od počátku byl předmětem fotografického záznamu především člověk a jeho činnosti. V Evropě zavládla móda daguerrotypových portrétů. Rychlost provedení a nižší cena portrétů tohoto typu účinně konkurovaly tradičnímu portrétu malířskému“.³ Fotografie tak začala být velmi vyhledávaným nástrojem, mimo jiné i nástrojem komunikace.

1.2 Fotografie jako nástroj komunikace

Komunikací rozumíme formu dorozumívání se ať už mezi lidmi či například mezi zvířaty, formy komunikace mohou být slovní i mimoslovní. Komunikace se může odehrávat mezi jedincem, jedinci, skupinou i davem.⁴ Cílem komunikace je sdílení informací. „Komunikace je sociální jednání ustavující vždy nějakou formu společenství a v některých případech i ustavující realitu.“⁵ V současné době je nutný komunikační prostředek, takový, jež splňuje požadavky doby, odpovídá na neustálý rozvoj techniky a nutkání rychlých reakcí, fotografie se tak staví do předních příček komunikačních

---

³ SZTOMPKA, Piotr. *Vizuální sociologie: fotografie jako výzkumná metoda*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2007, 168 s., [32] s. barev. obr. příl. ISBN 978-80-86429-77-9. Str. 26

⁴ REIFOVÁ, Irena. *Slovník mediální komunikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004 ISBN 80-717-8926-7. Str. 100

⁵ MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Vyd. 2., přeprac. Praha: Portál, 2008, 271 s. ISBN 978-80-7367-368-0. Str. 85

nástrojů. „Moderní společnost je zcela závislá na sdělování. Přímé sdělování od člověka k člověku se rozšířilo na sdělování mezi kontinenty, od Země do kosmu. Moderní technika umožňuje distribuci sdělení v míře a rychlosti dříve nepředstavitelné.“⁶

1.2.1 Reprodukovatelnost fotografie

Mechanicou reprodukcí rozumíme proces, jež umožňuje rozšíření a vznik kopií uměleckého díla, takřka bez početního omezení.⁷ Ve známém díle Waltera Benjamina „Umělecké dílo ve věku reprodukovatelnosti“ zazní „Umělecké dílo bylo v zásadě vždy reprodukovatelné. Co lidé udělali, to mohli také pokaždé napodobit. Takové kopírování prováděli žáci, aby se v umění cvičili, mistři, aby šířili svá díla, a do třetice ti, kteří bažili po zisku.“⁸ Fotografie byla v reprodukčním měřítku opravdovým objevem, kdy „z fotografické desky například můžeme zhotovit množství snímků; otázka který z nich je pravý, nemá smysl.“ Exkluzivita originálních prvotních fotografií se tak v době médií, plakátů a reklam zužuje pouze na okruh sběratelů umění, fotografie se stále více posouvá do faktoru ziskového, nejnovějším fenoménem je sdílení fotografií z běžného života na webových sociálních sítích, tento trend se těší velké oblibě zejména i pro jeho poměrně snadnou dostupnost.

---

⁶ ŠMOK, Ján. *Jak se dívat na fotografii*. Ústí nad Labem: Severografia, 1969, 67 s. ISBN 45-017-66. Str. 60

⁷ REIFOVÁ, Irena. *Slovník mediální komunikace*. Vyd. 1. Praha:Portál, 2004 ISBN 80-717-8926-7. Str. 214

⁸ BENJAMIN, Walter. *Umělecké dílo ve věku své technické reprodukovatelnosti*. In: *Dílo a jeho zdroj*. Praha: Odeon, 19 str. 2

1.2.2 Dostupnost fotografie

Fotografie a potažmo fotografický aparát již není záležitostí výlučně uměleckou. Současná digitalizace a možnost mít fotoaparát jakožto samostatný prostředek k tvorbě fotografie, současně tak možnost mít fotoaparát v mobilním telefonu, v notebooku, u pevného počítače v podobě webové kamery, která zároveň může fungovat jako fotoaparát či v mp3 přehrávači. Možností je mnoho a neustále na trh přichází další. Doby, kdy bylo focení určeno vyšším vrstvám, jsou v současné době nenávratně pryč. „Dnes vlastní u nás fotografický přístroj obrovské množství lidí a jsme v tomto smyslu zemí, která stojí v popředí mezi zeměmi celého světa; obrovské množství lidí denně pořizuje mnohonásobně větší množství snímků, někteří z nich vynakládají mnoho úsilí, aby dosáhli určité úrovně (zpravidla technické), jiní „sbírají“ snímky jako filatelista sbírá známky.“⁹ Přesto, že výše uvedené mínění autora Václava Zykunda je přes půl století neaktuální, a v dnešním světě sice nemůžeme hovořit o prvenství naší země v počtu vlastněných fotoaparátů, můžeme hovořit o snaze vymezení fotografií uměleckých a fotografií bez vyššího přesahu než pro osobní užití. Především i vzhledem k tomu, že s uplynulými lety se tyto hranice velmi těžko rozlišují.

---

⁹ ZYKMUND, Václav. *Umění, které mohou dělat všichni?*. 2. vyd. Praha: Orbis, 1968, 136 s., [40] s. obr. příl. Str.125

1.3 Fotografie jako umění

To, co povyšuje fotografii na post uměleckého díla a zda lze fotografii mezi umělecká díla řadit, je často debatovanou otázkou prostupující dějiny. Reichtová to vyjádřila hezkým obrazem: „Houslista“ říká, „musí tón nejprve vytvořit, musí ho hledat, bleskurychle najít, kdežto klavírista zmáčkne klávesu a zazní tón. Jak malíř, tak fotograf mají k dispozici nástroj. Malířově kresbě a barvám odpovídá houslistovo tvoření tónů, fotograf má před sebou stejně jako klavírista stroj, podléhající omezujícím zákonům, jejichž nátlaku není houslista vůbec vystaven.“¹⁰

V dalších částech této bakalářské práce je představena tvorba pěti českých fotografií, v jejichž tvorbě je možné nalézt biblické symboly. Autoři jsou díky jejich vzdělání, či díky někdy specifickému fotografickému rukopisu nebo popularitě jejich děl, uznáváni v kategorii fotografie umělecké. „Často se u nás hovoří o rozdílu mezi tzv. fotografií profesionální a fotografií neprofesionální, která bývá označovaná jako amatérská. Tento problém není ve skutečnosti problémem: je to v podstatě pseudoprobém, neboť jediným kritériem umělecké fotografie je její uměleckost, a tu může fotografie „profesionální“ stejně postrádat, jako jí může vlastnit fotografie amatérská.“¹¹

S uměním se také pojí pojem kýč. Jedná se o formu umění, která již existuje a je pouze napodobována, vyjmutí líbivých prvků z umění je aplikováno na levnější a dostupnější materiál, kýč se tak stává uměním masové výroby.¹² „Český estetik Tomáš Kulka uvádí tři znaky kýče:

---

¹⁰ BENJAMIN, Walter. *Co je to fotografie?: Malé dějiny fotografie*. Vyd. 1. Praha: Herrmann, 2004, 365 s. ISBN 80-239-5169-6. Str. 14

¹¹ ŠMOK, Ján. *Jak se dívat na fotografii*. Ústí nad Labem: Severografia, 1969, 67 s. ISBN 45-017-66. Str. 124

¹² JANDOUREK, Jan. *Slovník sociologických pojmů: 610 hesel*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012, 258 s. ISBN 978-802-4736-792. Str. 140

- Kýč zobrazuje objekty nebo témata, které jsou obecně považovány za krásné nebo které mají jasný emocionální náboj;
- Tyto objekty a tato témata musí být okamžitě identifikovatelné;
- Kýč substantivně neobohacuje asociace spojené se zobrazeným tématem.

Z toho vyplývá, že například sakrální umění bude mít automaticky velký sklon propadnout kýči, protože zobrazuje objekty uctívané z důvodu víry a snadno rozeznatelné.¹³

Pojem sakrální definuje slovník cizích slov jako „bohoslužebný, svatý, posvátný, chrámový,¹⁴ jedná se o umění, jež je spojováno s církví či náboženskými projevy.¹⁵ O tom, jaké jsou nejčastější Biblí inspirované motivy v umění, pojednává následující kapitola.

---

¹³ KULKA, Tomáš. *Umění a kýč*. 2. vyd. Praha, 2000, 292 s. ISBN 80-721-5128-2. In JANDOUREK, Jan. *Slovník sociologických pojmů: 610 hesel*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012, 258 s. ISBN 978-802-4736-792. Str. 140

¹⁴ <http://www.slovník-cizich-slov.net/sakralni/>

¹⁵ CHODURA, Radko. *Slovník pojmů sakrálního výtvarného umění*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, 102 s. ISBN 80-719-2530-6. Str. 86

2. Biblické motivy užité v umění

Na začátku této kapitoly je potřebné vymezení pojmu sakrálního a křesťanského umění. „Maritain rozlišuje umění sakrální, tj. umění, které je určené přímo k užití v chrámu, při liturgii, umění náboženské, jemuž je vlastní náboženská tematika, a umění křesťanské, které je dílem umělce křesťana.“¹⁶ Sakrální umění je na základě této teze možné vnímat jako to, které se vyskytuje v sakrálním prostředí, tedy v chrámech či kostelech, za předpokladu, že dříve byla naprostá většina uměleckých děl tvořena se záměrem být využívána v sakrálních prostorech, je možné vnímat počátky křesťanského a sakrálního umění totožně.

Dějiny sakrálního umění především v malbě a sochařství jsou zaznamenány od dob Byzantské říše až po současnost. Pravděpodobně nejznámější díla a nejvýrazněji znatelná inspirace autory v Bibli, se promítá v uměleckých směrech gotiky, renesance, baroka a symbolismu.¹⁷ Vzhledem k bohatému množství umění s křesťanskou tematikou, bude v následujícím podkapitolách jen velmi stručný přehled některých z nejčastěji nalezených biblických motivů napříč dějinami umění.

---

¹⁶ JELÍNKOVÁ, Klára. *Pojem křesťanského umění u Jacquese Maritaina*. In *Salve: revue pro teologii a duchovní život*, roč. XVI, 2006, č. 2, Maritain. s.16

¹⁷ <http://dejinyumeni.czweb.org/history.htm>

2.1 Kristovo tělo

Ježíš Kristus, ústřední postava Nového Zákona, učení všech křesťanů, „podle křesťanských představ je Kristus považován za Mesiáše předpověděného proroky ve starém zákoně a Sibylami. Křesťané nazývají Krista Spasitelem – Salvátorem, Vykupitelem – Redemptorem. V jiných náboženstvích (islám, židovství) je považován za proroka.“¹⁸ Jakožto ústřední postava křesťanské víry se Ježíš Kristus vyobrazuje i jako ústřední postava mnoha uměleckých děl – Kristus ve vinném listu, Kristus v mandorle, Bolestný Kristus, trůnící, žehnající a mnoho dalších motivů.

- Dětství Ježíšovo

Kromě tématu samotného zrození v Betlémě, se v umění dále vyskytuje událost klanění tří králů či vraždění neviňátek. S vražděním neviňátek se pojí příběh, kdy král Herodes, jež měl zprávy o proroctví o zrození nového krále, nechal pozabíjet všechna batolata do věku dvou let.¹⁹ „Betlémská neviňátka byla uctívána jako první mučedníci. (...) nejstarší vyobrazení Vraždění neviňátek se objevují od 5.

¹⁸ ROYT, Jan a Josef KROUTVOR. *Slovník biblické ikonografie*. Vyd. 1. V Praze: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2006, 342 s. ISBN 978-802-4609-638120

¹⁹ Ibid. Str. 71

století. Zvláště v barokním umění měly obrazy s tímto námětem velmi dramatický charakter,²⁰ to dokazuje i malířské dílo holandského barokního umělce Petera Paula Rubense.

- Bičování Krista

Námět bičovaného či zbičovaného Krista je v umění výtvarném vyobrazován od 5. století, přičemž dříve byl Ježíš vyobrazován oděn v tunice či bederní roušce a od 12. Století dále motiv tuniky mizí a Ježíš se zobrazuje pouze s bederní rouškou. Nejčastějším vyobrazením momentu je Kristus vyobrazen u kůlu se dvěma vojáky, jež ho bičují.²¹

- Pašije Kristovy

Připomenout a představit věřícím příběhy utrpení ze života Ježíše Krista se souhrnně nazývají Pašije, spadá pod ně i výše zmíněné bičování Krista, dále například ukřižování, odsouzení Ježíše Pilátem, poslední večeře, oplakávání Krista či zmrtvýchvstání. Jednotlivá témata se prolínají uměním až po současnost. Na základě Pašijí vznikly i takzvané Pašijové hry, kdy si lidé v rolích Ježíše a dalších biblických postav připomínají Kristovu nesnadnou cestu v posledním týdnu života.

John Piper se ve své knize zmiňuje o důležitosti připomenutí si, otázky proč musel Ježíš tolik trpět a kdo ho ukřižoval, odpovědí je poté, ne člověk ale Bůh jej ukřižoval. Autor dále vyzývá k zamyšlení, co bylo Božím cílem skrze

---

²⁰ Ibid. Str. 71

²¹ ROYT, Jan a Josef KROUTVOR. *Slovník biblické ikonografie*. Vyd. 1. V Praze: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2006, 342 s. ISBN 978-802-4609-638Str. 51

útrapy Ježíše Krista, ve své knize uvádí 50 důvodů, které mají přinést poučení skrze život Ježíše Krista, uvádí zde například potřebu učení poslušnosti, uvědomění, že Boží láska a milost patří i a právě hříšníkům a cesty k odpouštění hříchů, či že způsob rituálů není ten, který by vedl ke spáse.²²

Jeden z klasických uměleckých motivů Pašijí, poslední večeře Páně ztvárnil ve své Poslední večeři i známý renesanční umělec pocházející z Itálie, Leonardo Da Vinci. Ježíš je na nástěnné malbě zachycen ve společnosti dvanácti apoštolů, včetně Jidáše, který Ježíše brzy zradí.

---

²² PIPER, John. *The Passion of Jesus Christ: fifty reasons why He came to die*. Wheaton, Ill.: Crossway Books, c2004, 127 p. ISBN 1581346085Str. 11 - 44

2.2 Kristova matka

- Panna Maria

Vyobrazena v umění jako Bohorodička, Matka Ochránitelka, Madona či pietní zobrazení Panny Marie s mrtvým Ježíšem, který byl snat z kříže, v klíně. „Panna Maria, matka Páně, je zosobněním pokory, poslušnosti a oddanosti Kristu. V průběhu dvoutisícileté historie křesťanství se stala inspirací pro teology, umělce i prostě věřící, kteří v ní spatřovali nejbližší prostředníci k Bohu.“²³ Známy vyobrazení Piety je Vatikánská Pieta z období renesance od Michelangela Buonarrotiho.

2.3 Biblické postavy

- Adam a Eva

První kniha Mojžíšova hovoří o stvoření Adama a Evy 6. den stvoření, jejich místem měl být ráj. Eva vznikla z Adamova žebra, v umění

---

²³ROYT, Jan a Josef KROUTVOR. *Slovník biblické ikonografie*. Vyd. 1. V Praze: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2006, 342 s. ISBN 978-802-4609-638 Str. 189

se často vyobrazuje moment prvotního hříchu, kdy Eva utrhla a dala ochutnat plod ze stromu poznání, z kterého jí bylo zapověděno jíst.²⁴ Toto téma vyobrazuje například barokní nizozemský malíř Peter Paul Rubens, jež plod ze stromu poznání vyobrazuje jako jablko.

- Noe

Archa Noemova se stala velmi populárním tématem již v dobách raného křesťanství a tento výjev svou oblibu držel až do dob 20. století. V dobách raně křesťanských se motiv Noema objevoval v prostorách katakomb²⁵, neboť křesťané věřili, že „spravedlivého a zbožného může zachránit Hospodin před potopou. K tomu se upínaly i naděje zemřelých, že budou zachráněni podobně jako Noe, budou-li spravedliví.“²⁶

---

²⁴ ROYT, Jan a Josef KROUTVOR. *Slovník biblické ikonografie*. Vyd. 1. V Praze: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2006, 342 s. ISBN 978-802-4609-638 Str. 13

²⁵ Ibid. Str. 180

²⁶ ROYT, Jan a Josef KROUTVOR. *Slovník biblické ikonografie*. Vyd. 1. V Praze: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2006, 342 s. ISBN 978-802-4609-638 Str. 180

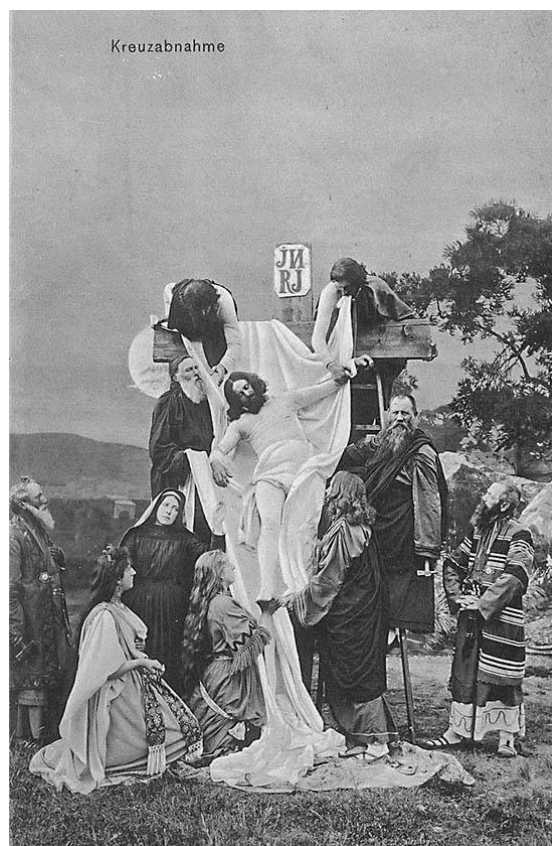

3. Biblické motivy užitě v historii české fotografie

Po vzniku a rozmachu daguerrotypie a následně fotografie v podobě, jak ji dnes známe, během poloviny 19. století a začátku století 20., je možné naleznout biblické motivy například ve fotografiích Josefa Seidla, který koncem 19. století a století následujícího zaznamenával tradiční Pašijová představení v Hořicích v jižních Čechách. „Jednalo se o hry s náměty ze Starého zákona (Rajská hra - Paradiesspiel) i z Nového zákona (Hra o narození Krista - Christkindspiel, Pastýřská hra - s podobenstvím o Dobrém pastýři - Hirtenspiel). Nejvýznamnější novozákonní téma - život, utrpení, smrt a vzkříšení Krista.“²⁷

Fotografie zde vyobrazená se nazývá „Snímání z kříže“ a byla pořízena roku 1912. „Vznik pašijových témat sahá do raného středověku a souvisí se snahou církve názorně představit věřícím důležité etapy z Kristova života.“²⁸

Další historickou biblickou fotografií je dílo „Ukřižovaný“ z roku 1909, jedná se o autoportrét umělce Josefa Váchala, který sám představuje Ježíše

²⁷ Pašijové hry v Hořicích na Šumavě. *historie* [<http://www.ckrumlov.info>]. [cit. 2015-04-01].

Dostupné z: http://www.ckrumlov.info/docs/cz/region_histor_pas

²⁸ ROYT, Jan a Josef KROUTVOR. *Slovník biblické ikonografie*. Vyd. 1. V Praze: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2006, 342 s. ISBN 978-802-4609-638. Str. 222

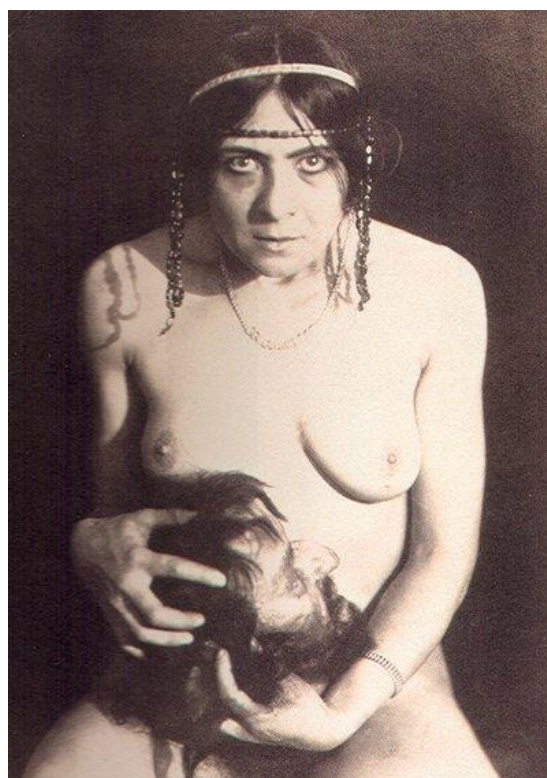
Krista na kříži. Fotografie je doplněna vyrytým křížem v pozadí Váchala coby Ježíše a také svatozáří.

Kříž nalezneme v Bibli mnohokrát, význam kříže však popisuje například apoštol Pavel v listě Galatským „Já však se za nic nechci chlubit ničím, leč křížem našeho Pána Ježíše Krista, jímž je pro mne svět ukřižován a já pro svět.“ (Ga 6,14)

Velmi známý autor počátku 20. století, František Drtikol, byl proslaven především pro řadu portrétů, pozdně secesně laděné fotografie a zejména akty.

„Při mé tvorbě opírám se o biblický výrok genese: Bůh stvořil člověka k obrazu svému. Že ho nestvořil oblečeného, je jisté, neb člověk se rodí nahý. A proto dívám se na nahotu jako dílo Boží, jako na krásu samu, jako na nejmorálnější, nejsamozřejmější věc. A tvrdím, že by bylo lidstvo přirozenější, upřímnější a krásnější, kdyby více chodilo nahé. V nahotě přestávají rozdíly společenské a zůstává prostě nahá krása člověka.“²⁹

Fotografie z roku 1919 vyobrazuje postavu nahé ženy upřeně hledící na autora fotografie a později diváka, v ruce žena drží, na první pohled až křečovitě, mužskou hlavu. Tou ženou je, dle totožného názvu fotografie, biblická postava Salome a v ruce drží hlavu

²⁹ www.galerie-drtikol.com

Jana Křtitele.

Poslední zmíněnou fotografií, která by se dala zařadit i do současných uměleckých děl, je fotografie z roku 1968 od autorky Markéty Luskačové. Fotografie spíše než parafrází Bible, spadá mezi fotografie, takzvané, dokumentární a je zajímavá vyobrazenými atributy či křesťanskými symboly, jež promítá. Jméno fotografie je „Men with a statue, Uhorna“, tedy do češtiny volně přeloženo „Muži se symbolem kříže“, Úhorná je poté obec na Slovensku, kde autorka fotografii pořídila.³⁰

České historické fotografie s biblickým námětem lze dohledat především do 40. let 20. století a poté až na přelomu let 80. a 90. 20. století, v mezidobí je spíše možné najít dokumentární fotografie než přímé parafrázy biblických pasáží. S příchodem Sametové revoluce je již biblicky zaměřená tvorba volně prezentována i přijímána. V následující kapitole budou představená díla pěti po-revolučních, českých autorů.

---

³⁰ www.marketaluskacova.com

4. Biblické motivy ve fotografii vybraných českých autorů

Pětice vybraných a níže zmíněných autorů se skládá ze dvou mužů, jedné ženy a dvou autorů působících v dříve fungujícím seskupení umělců jménem Bratrstvo. Bez jednoho umělce dodnes všichni autoři působí na současné české fotografické scéně.

Níže zmíněný Martin Findeis se dnešní umělecké fotografii již nevěnuje, avšak jeho tvorba je natolik spjata s tvorbou Václava Jiráska, že v dílech Jiráska můžeme doposud společné znaky s Findeisovo fotografií naléznout. Proto tito dva autoři, alespoň co se biblické tematiky týče, k sobě neodmyslitelně patří.

4.1 Ivan Pinkava

Narodil se roku 1961 v Náchodě, absolvoval střední průmyslovou grafickou školu, na toto studium navázal pražskou FAMU v oboru umělecké fotografie, po studiích se začal věnovat volné fotografii, což činí až doposud.³¹ „Ivan Pinkava patří k nejrenomovanějším českým fotografům současnosti a je jedním z těch, kteří se dokázali výrazně prosadit na mezinárodní scéně“³²

---

³¹ PINKAVA, Ivan a Josef KROUTVOR. *Dynastie*. 1. vyd. Praha: ERM, 1993, 2 v. (1399 p.). ISBN 80-901-4773-9.

³² PINKAVA, Ivan. *Ivan Pinkava - Heroes*. 2004, 203 s. ISBN 80-862-1772-8.

4.1.1 Fotografie I. Pinkavy

Ecce Homo

Ecce Homo, neboli jak je z latinského jazyka překládáno jako „Ejhle! Člověk!“³³, je název černobílé fotografie Ivana Pinkavy z roku 1995. V umění je pod tímto názvem vyobrazováno zbičované tělo Kristovo s trnovou korunou na hlavě. Zvolání pochází z biblického Nového zákona, konkrétně z Janova evangelia, kdy římský prefekt Pilát Pontský vydává židovskému lidu Ježíše Krista a ti ho nechávají ukřížovat.

„Pilát tehdy Ježíše vzal a nechal ho zbičovat. Vojáci upletli trnovou korunu a narazili mu ji na hlavu. Navlékli mu purpurový plášť a s voláním: „Ať žije židovský král!“ jej tloukli holemi. Pilát pak znovu vyšel ven. „Hle, vedu ho ven k vám,“ řekl jim. „Vězte, že podle mě je nevinný.“ Ježíš vyšel ven s trnovou korunou a v purpurovém plášti. „Hle, člověk!“ řekl jim Pilát.“ (J 19,4-5) ...

„„Hle, váš král,“ řekl Pilát Židům. Ti však začali křičet: „Pryč s ním! Pryč s ním! Ukřížuj ho!“ „Mám ukřížovat vašeho krále?“ ptal se Pilát. „Nemáme krále kromě císaře!“ odpověděli vrchní kněží. Tehdy jim Ježíše vydal k ukřížování.“ (J 19,14-16)

---

³³ CHODURA, Radko. *Slovník pojmů sakrálního výtvarného umění*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, 102 s. ISBN 80-719-2530-6.

A potom poznají, koho probodli

Název dalšího díla z tvorby Ivana Pinkavy, tentokrát z roku 1997. Na černobílé fotografii jsou vyobrazeny téměř až levitující nohy, naznačující překřížení velmi podobně, jak jsou vyobrazovány u ukřižovaných.

„Křižovatí. Přivázání a přibití na kříž bylo obvyklým způsobem u Římanů, kteří tak trestali zejména nebezpečné politické provinilce a sprostě zločince.“³⁴

Název fotografie současně hovoří o biblických motivech. Tak jako předchozí fotografie i název této je zasazen do děje Novozákonního, Janova evangelia, snímek je blíž pojen s Ježíšovo smrtí.

„Poněvadž byl den přípravy a těla nesměla zůstat přes sobotu na kříži – na tu sobotu připadal totiž velký svátek – požádali Židé Piláta, aby odsouzeným byly zlámány kosti a aby byli sňati z kříže. Přišli tedy vojáci a zlámali kosti prvnímu i druhému, kteří byli ukřižováni s ním. Když přišli k Ježíšovi a viděli, že je již mrtev, kosti mu nelámali, ale jeden z vojáků mu probodl kopím bok; a ihned vyšla krev a voda. A ten, který to viděl, vydal o tom svědectví, a jeho svědectví je pravdivé; on ví, že mluví pravdu, abyste i vy uvěřili. Neboť se to stalo, aby se naplnilo Písmo: ‚Ani kost mu nebude zlomena.‘ A na jiném místě Písmo praví: ‚Uvidí, koho probodli.‘ “ (J 19,31-37)

³⁴ NOVOTNÝ, Adolf. *Biblický slovník*. 2., zcela přepracované a rozšířené vyd. Praha: Kalich, 1956, 1405 /bez příl./ . ISBN 80-900-8811-2. Str. 362

Pieta

Fotografie z roku 1997, pojednávající o další významné osobě v životě Ježíše Krista, a to jeho matky Marie. Pieta, jakožto umělecky mnohokrát ztvárněný motiv z Bible, z momentu sejmutí Ježíšova těla z kříže. Emotivně silný úsek, kdy se matka loučí s mrtvým tělem svého syna. Pinkavou nezvykle pojatý výjev, kdy obě postavy fotografie upírají zrak přímo na fotografa, posléze na pozorovatele fotografie. Kristus působí jako živý, avšak přesto je zjevná přítomnost atmosféry před smrtí, možná pro volbu autora zachytit postavy nahé a bez tělesného ochlupení, včetně vlasů a obočí, celý obraz fotografie tak může působit až onkologicky, v očekávání smrti.

Kain a Ábel

Janovo evangelium také hovoří o lásce k bližnímu, o lásce k bratru, lásce, kterou poskytuje člověk druhému „Neboť to je zvěst, kterou jste slyšeli od počátku: abychom se vzájemně milovali. Ne jako Kain, který byl z ďábla a zabil svého bratra. A proč ho zabil? Protože jeho vlastní skutky byly zlé, kdežto bratrovi spravedlivé.“ (1J 3,11-12) Další fotografie nese název Ábel a Kain a vznikla v roce 1998. Příběh o Kainu a Ábelu pramení z knihy Genesis, neboli z první knihy Mojžíšovi, první knihy židovské i křesťanské bible.

Na počátku čtvrté kapitoly první knihy Mojžíšovi se praví, že Adam a Eva měli dva syny, těmi byli starší Kain a mladší Ábel. Zatímco Ábel se staral

o ovce, Kain obdělával půdu, když po nějaké době přinášeli oba bratři oběť Hospodinu, dar ovce byl oceněn Hospodínem více. Kain zaplaven záští poté svého bratra Ábela na poli zabil. Jako následek je Kain Bohem vyhnán, obdařen zvláštním znamením pro ostatní lid, aby jej nikdo nemohl zabít. Trestem pro Kaina je Hospodinovo zavrnutí, zbloudilost, jež mu bude navždy připomínat čin, který provedl.

Dalším možným novozákonním odkazem je List

Židům, kde se v 11. kapitole, věnované víře, praví „Vírou rozumíme, že vesmír byl stvořen Božím slovem, takže to, co vidíme, nevzniklo z ničeho viditelného.

Vírou Ábel přinesl Bohu lepší oběť nežli Kain. Díky ní byl uznán za spravedlivého (neboť Bůh přijal jeho dary), a přestože zemřel, díky ní dosud mluví.“ (Žd 11,4)

Salome

Fotografie dívky objímající lebku, takto znázornil Ivan Pinkava svou představu Salome, fotografie byla vytvořena roku 1996. Vyobrazení dívky s lebkou se váže na Novozákonní příběh, ve kterém Salome není jmenovitě uvedena, ale podle rodinných vazeb v Bibli se jednalo právě o ní.³⁵ V Matoušově evangeliu se setkáváme s dcerou Herodiady, jež se při tanci tak

---

³⁵ Biblický slovník 846

zalíbila Herodovi, že jí přislíbil cokoliv, co si bude přát, tato dívka si na popud své matky tedy vyžádala hlavu Jana Křtitele, kterou jí Herodes nechal přinést. Hlava, kterou vyobrazená dívka drží, tedy bude pravděpodobně patřit Janu Křtiteli.

„Přines mi na téhle míse hlavu Jana Křtitele!“ Králi se to nelíbilo, ale kvůli přísaze a kvůli svým hostům poručil, ať jí to splní. Poslal tedy kata, aby Jana ve vězení sťal. Když na míse přinesli jeho hlavu, dali ji té dívce, a ta ji odnesla matce. Později přišli Janovi učedníci, vzali tělo, a pochovali je. Potom šli a pověděli to Ježíšovi.“ (Mt 4,8-12)

Další novozákonní oblast Bible, kde se s postavou Salome čtenář setkává, je „jedna z žen stojící pod křížem.“³⁶ V Markově evangeliu je napsáno „Když skončila sobota, Marie Magdaléna, Marie Jakubova a Salome nakoupily vonné masti, aby mohly jít a pomazat Ježíše.“(Mk 16,1) V literatuře jsou také zmínky i o teoriích, že Salome byla sestrou Marie, matky Ježíšovi, tyto úvahy jsou však interpretovány jako velmi nejisté.³⁷

---

³⁶ NOVOTNÝ, Adolf. *Biblický slovník*. 2., zcela přepracované a rozšířené vyd. Praha: Kalich, 1956, 1405 /bez příl./, ISBN 80-900-8811-2. str. 846

³⁷ NOVOTNÝ, Adolf. *Biblický slovník*. 2., zcela přepracované a rozšířené vyd. Praha: Kalich, 1956, 1405 /bez příl./, ISBN 80-900-8811-2. Str. 846

Ecco, la Luce

Postavu Jana Křtitele fotograf Pinkava zachytil také, s ukazováčkem vztyčeným směrem k nebi parafrázoval pravděpodobně poslední obraz Leonarda da Vinci, nazvaný Sv. Jan Křtitel. Sám Pinkava nazývá fotografii Ecco, la luce, což je možné vnímat jako odkaz na verše z Janova evangelia pojednávající o světle a člověku seslaném na zem od Boha, který bude lidu o světle kázat.

„A to světlo svítí ve tmě a tma je nepohltila. Od Boha byl poslán člověk jménem Jan. Přišel kvůli svědectví, svědčit o tom Světle, aby všichni uvěřili skrze něj. On nebyl to Světlo, ale přišel, aby o Světle vydal svědectví. Tento byl to pravé Světlo osvěcující každého člověka přicházejícího na svět.“ (J 1,5-9)

Beránek Boží, konec věků

Z latinského Agnus Dei, označení, které Ježíši Kristu přídělil Jan Křtitel, beránek jako symbol nevinnosti a zároveň zástupný symbol utrpení, jak je možné vyčíst v knize Izaiáš, kapitole 53.³⁸

---

³⁸ NOVOTNÝ, Adolf. *Biblický slovník*. 2., zcela přepracované a rozšířené vyd. Praha: Kalich, 1956, 1405 /bez příl./ . ISBN 80-900-8811-2. Str. 65

„Byl zmučen, a přestože trpěl, ústa neotevřel. Na smrt byl veden jako beránek, jak ovce před stříhači oněměl, ústa neotevřel.“ (Iz 53,7)

S Ježíšem skrytým v symbolu Beránka Božího se setkáváme až v Novozákonní části Bible, „Je příznačné, že pozdní židovství nikdy neoznačovalo Mesiáše jako beránka, nanejvýš skopce, který vede stádo proti nepřátelům. Snad zde působilo i to, že v aramejštině se užívalo jednoho a téhož výrazu pro beránka a služebníka.“³⁹ Ježíš jako služebník Boží, jehož smrt znamenala předzvěst nových dějin, stejně tak jako velikonoční beránek značil vykoupení z Egypta a nový začátek pro osvobozený lid.⁴⁰ Na černobílé fotografii z roku 1996 je vyobrazen malý chlapec s beraní lebkou v objetí. Mládí a nahota chlapce pravděpodobně znamenají nevinnost a bezhříšnost, o níž se hovoří v Biblickém listě apoštola Petra, kapitole první „Víte přece, čím jste byli vykoupeni ze svého marného životního způsobu, zděděného po předcích – nebylo to pomíjivými věcmi, stříbrem ani zlatem, ale vzácnou krví Kristovou! Ten byl jako beránek bez vady a poskvrny předem vybrán už před stvořením světa, ale teď na konci časů byl zjeven kvůli vám. Díky němu věříte v Boha, který ho vzkřísil z mrtvých a oslavil jej, aby tak vaše víra a naděje směřovala k Bohu.“ (1Pt 1,18-21) Beránek, jež jak uvádí kralická bible, snímá, jež bývá překládáno i jako nese, hříchy světa.

³⁹ NOVOTNÝ, Adolf. *Biblický slovník*. 2., zcela přepracované a rozšířené vyd. Praha: Kalich, 1956, 1405 /bez příl./ . ISBN 80-900-8811-2. Str. 65

⁴⁰ Ibid.

Ovce

Z fotografií od Ivana Pinkavy je z uváděných děl nejnovější, z roku 2003. U této fotografie je možné o biblickém výjevu polemizovat, přesto však tematicky k rozjímání o bibli vyzývá.

O motivu Beránka Božího je psáno již výše, motiv ovce v bibli ovšem plní trochu odlišný účel. Ovce se objevuje již na úplném začátku Bible v knize Genesis mimo jiné i v příběhu o Kainovi a Ábelovi, ovce byly chovnou zvěří, jež

mohla být obětována, jak dokazuje následující biblický verš z knihy Exodus „Udělaš mi pouze hliněný oltář a na něm budeš obětovat své zápalné a pokojné oběti, svůj brav i skot. Na každém místě, kde nechám připomínat své jméno, k tobě přijdu a požehnám ti.“ (Ex 20,24)

Ovce se chovaly pro mléko, pro využití jejich kůže na oděv, vlna na látky. „Ovce je známa svou přítulností, takže dostávaly od pastýřů jména, současně ovladatelností, trpělivostí a poddajností, ale také bezmocností, je-li ponechána sama sobě. Ovce je proto ve starém zákoně často obrazem pro předmět Boží péče.“⁴¹ Novozákonní ovečky jakožto lid Boží, vedoucí pastýřem Ježíšem, tomuto odkazu je věnovaná první polovina 10. kapitoly Janova evangelia verš první až dvacátý devátý.

Ivan Pinkava ve svém díle poměrně často pracuje s biblickými motivy ať už Starého či Nového zákona, parafráze Biblických postav, dějů a atributů

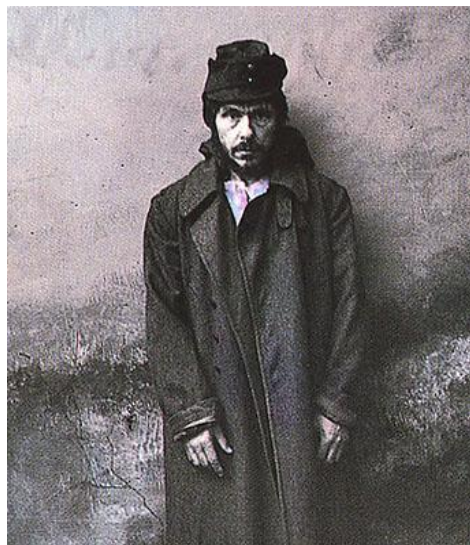
⁴¹ NOVOTNÝ, Adolf. *Biblický slovník*. 2., zcela přepracované a rozšířené vyd. Praha: Kalich, 1956, 1405 /bez příl./ . ISBN 80-900-8811-2. Str. 575

však nejsou jediným tématem, z něž Pinkava čerpá, v jeho tvorbě je možné se setkat i s motivy antickými či dějinnými, v posledních letech se Pinkava zaměřuje také spíše než na portréty na fotografie zátiší starého textilu, dek, molitanu. Prozatím nejobsáhlejší Pinkavova výstava, se pod názvem Heroes, konala v roce 2004 v pražském Rudolfinu.

4.2 Jan Saudek

Narozen v roce 1935 v Praze, byl vyučen fotografem a své vyučení uplatnil prací reprodukčního fotografa v tiskárnách. Od roku 1983 až po současnost se živí volnou tvorbou ve fotografii. „Jeho práce připomínají divadelní scénky či maškarní. Přestože identita není hlavním konceptem, lidé se zde zbavují svých rolí z každodenního světa, aby se stali součástí tohoto divadla, kde ve své nahotě jsou si všichni rovni a kde se oslavuje jejich lidství.“⁴²

Velmi typické prvky pro Saudkův fotografický rukopis, jsou specifické pozadí aneb tak zvaná Saudkova “zed” na fotografiích a kolorizace, tedy dobarvování fotografií do kontrastnějších odstínů. „Jan Saudek je světově nejproslulejším českým fotografem současnosti s více než 400 samostatnými výstavami po celém světě. Je zastoupen ve všech prestižních světových muzeích a uměleckých galeriích.“⁴³ Biblické motivy ve fotografii Jana Saudka nalezneme jen v několika fotografiích, v této práci budou uvedeny dvě samostatné fotografie a jeden fotoseriál, tedy soubor šesti na sebe navazujících fotografií.

4.2.1 Fotografie J. Saudka

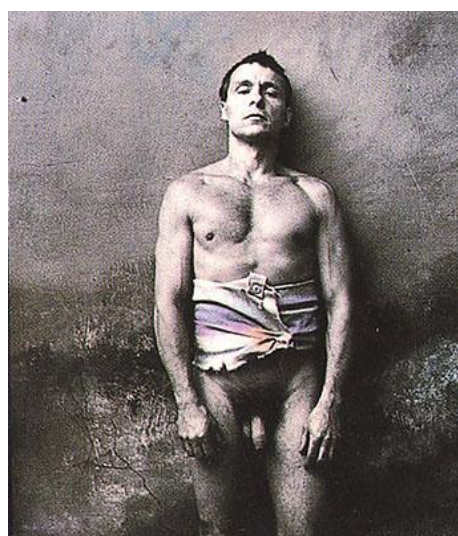
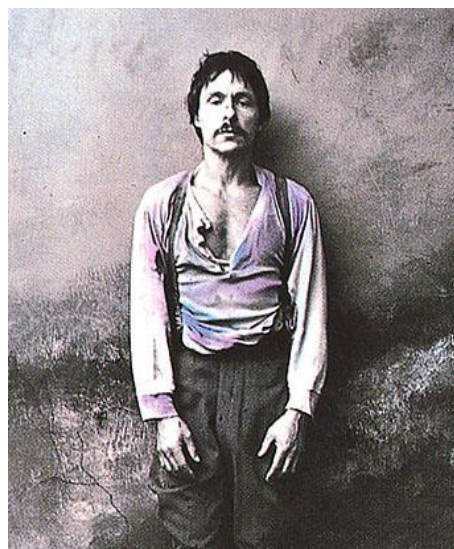
⁴² TEUBALOVÁ, Jitka. *Maska a převlek v současné české fotografii* [http://www.wopac.upm.cz/zaznam.php?detail_num=41998]. Opava, 2009 [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: <http://www.itf.cz/dokumenty/jitka-teubalova-mask-a-prevlek.pdf>. Bakalářská teoretická diplomová práce. Slezská univerzita. Vedoucí práce Vladimír Birgus

⁴³ <http://www.saudek.com/cz/jan/zivotopis.html>

Terč, Příběh vojáka

V druhém listě Timoteovi, ve výzvě k věrnosti se praví „Snášej se mnou všechno zlé jako řádný voják Ježíše Krista“ (2Tm 2,3) Soubor šesti, až na poslední, autoportrétních fotografií, kdy je Saudek oblečen jako voják, který se s posloupností fotografií odhaluje, až získává na podobě parafráze Ježíše, byla vytvořena v roce 1984. Konkrétnější biblické výjevy jsou zjevné počínaje fotografií čtvrtou, kdy se autor vyobrazuje nahý a pouze kolem pasu má omotané bílé plátno. Fotografie by mohla být přirovnána k veršům v Janově evangeliu „Když vojáci Ježíše ukřižovali, vzali jeho šaty a rozpárali je na čtyři díly, pro každého vojáka jeden.“ (J 19,23) Neboť následující pátá fotografie je pořízena jako dvou-expozice, tedy se skládá z dvou přes sebe vyexponovaných fotografií.

Primárním motivem páté fotografie je autoportrét Saudeka v poloze Ježíše na kříži, Saudek je na fotografii zcela nahý. Nahota v případě páté fotografie by mohla být interpretována velice rozmanitě „Pavel nahotou rozumí osud zemřelých, pokud pro ně není připraveno žádné nebeské tělo. Křesťan touží po tom, aby toto tělo mohl obléci hned

v okamžiku smrti, neboť jen tenkrát nebude shledán nahý.⁴⁴Nahota též jako symbol nevinnosti, cudnosti a bezbrannosti. „Nahé tělo ať je jakékoliv – mladé, staré, deformované je pro Saudka krásné a zobrazováno s důstojností.“⁴⁵

Dále poloha těla autora, kdy má ruce rozpažené a tělo působí křečovitě strnule, zavřené oči přináší do obrazu atmosféru smrti. Přes tento obraz je jakoby položen obraz druhý a to symbol kříže. Kříž je zároveň fotografií poslední, šestou.

Kříž používali Římané v době Ježíšově, jako potrestání pro ty, jež se bouřili proti vládě, Ježíš tedy symbolem kříže dával najevo odhodlání učednictví, které ani bolest a utrpení nemůže zastrášovat.⁴⁶

„Potom Ježíš řekl svým učedníkům: „Chce-li někdo jít za mnou, ať se zřekne sám sebe, vezme svůj kříž a následuje mě. Kdokoli by si chtěl zachránit život, ztratí jej, ale kdokoli by ztratil svůj život pro mě, ten jej nalezne.“(Mt 16,24-25)

Fotograf jako Ježíš

Fotografie vytvořena v roce 1991, kompozice fotografie, kdy se opět jedná o autoportrét, Saudek má na fotografii po každém boku ženu. Fotografie

---

⁴⁴ NOVOTNÝ, Adolf. *Biblický slovník. 2.*, zcela přepracované a rozšířené vyd. Praha: Kalich, 1956, 1405 /bez příl./ . ISBN 80-900-8811-2. Str. 462

⁴⁵ TEUBALOVÁ, Jitka. *Maska a převlek v současné české fotografii* [http://www.wopac.upm.cz/zaznam.php?detail_num=41998]. Opava, 2009 [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: <http://www.itf.cz/dokumenty/jitka-teubalova-mask-a-prevlek.pdf>. Bakalářská teoretická diplomová práce. Slezká univerzita. Vedoucí práce Vladimír Birgus

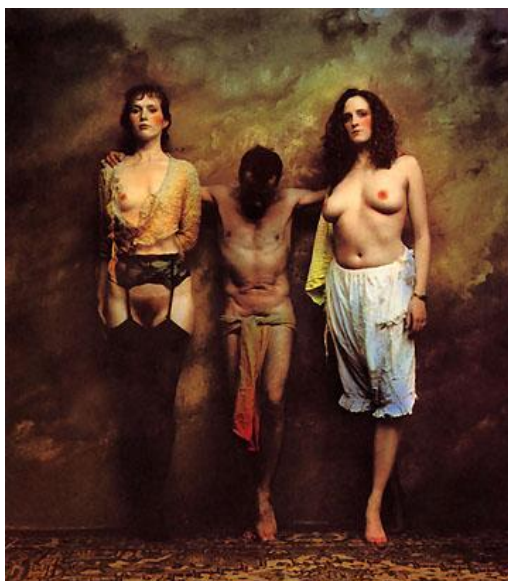
⁴⁶ NOVOTNÝ, Adolf. *Biblický slovník. 2.*, zcela přepracované a rozšířené vyd. Praha: Kalich, 1956, 1405 /bez příl./ . ISBN 80-900-8811-2. Str. 360

je vyobrazena před autorovo tradičním pozadím a zároveň je i barevně doladěna, tedy skýtá všechny autentické prvky pro Saudkovu tvorbu. Přesto, že sám autor nijak blíže biblický kontext nepopisuje, scéna fotografie vybízí k parafrázi ukřižování.

„K popravě s ním vedli ještě další dva muže, zločince. Když přišli na místo zvané Lebka, ukřižovali ho tam, i ty zločince – jednoho po pravici a druhého po levici.“ (Lk 23, 32- 33)

Ženy na fotografii mohou být i významné ženy ze života Ježíše Krista, není ovšem možné je nějak blíže specifikovat.

Pieta

Podobně jako motiv scény snímání z kříže, je motiv piety, tedy matky Panny Marie držící v náručí tělo Ježíše Krista spjato s momentem Ježíšovo smrti na kříži. Dějem, zasazen do Pašijových her „Řecké slovo paschein totiž neznamenovalo jen trpěti ve zlém smyslu, nýbrž často neutrálně označovalo každé prožívání, i dobré, v němž se chováme pasivně. Ve většině případů se myslí v Novém Zákoně jednak na zástupné, spasitelné utrpení Ježíše Krista“⁴⁷

⁴⁷NOVOTNÝ, Adolf. *Biblický slovník*. 2., zcela přepracované a rozšířené vyd. Praha: Kalich, 1956, 1405 /bez příl./, ISBN 80-900-8811-2. Str. 115-116

Oplakávání syna Ježíše matkou Marií. Ztvárnění fotografie je od klasických uměleckých pietních vyobrazení odlišná ve fyzické síle vyobrazení matky Ježíše, tedy tím, že tělo nese. Ve vyobrazení Panny Marie, je možné nacházet symboliku ženství, jak sám autor vypráví „cítím jen bezmezný obdiv, úctu – a zbožňování fenoménu ženství. Jím vděčíme každý za svůj život.“⁴⁸

Biblickým motivům se zřídka věnovala i bývalá manželka Jana Saudka, Sára Saudková, jež bývá se Saudkovým rukopisem často spojována. Mezi fotografie s biblickým podtextem, patří například fotografie s názvem Panenka Maria z roku 2003. Ze stejného roku pochází i fotografie Jana Saudka pod názvem černá čepice, obě fotografie zachycují postavu Sáry Saudkové coby Pannu Marii s malým Ježíšem.

Jan Saudek ve své tvorbě pracuje převážně s motivy Novozákonními, konkrétní vyobrazení Ježíše Krista či jeho matky Panny Marie, postavy jsou snadno čitelné a děje jednoznačné. Autenticita v Saudkově díle, je právě v jeho jasně rozpoznatelném fotografickém rukopise, kdy nahota může pozorovatele provokovat, avšak nepůsobí prvoplánově hrubě či vulgárně.

⁴⁸ Rozhovor: Jan Saudek nejen o filmu Fotograf. [http://www.protisedi.cz]. 2014 [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: <http://www.protisedi.cz/article/rozhovor-jan-saudek-nejen-o-filmu-fotograf>

4.3 Bratrstvo

Seskupení umělců působících mezi lety 1989 a 1993, mezi něž patřili mimo jiné i níže zmínění Václav Jirásek a Martin Findeis. Tvorba skupiny byla velice rozmanitá od fotografií přes grafiku, malbu, hudbu až po literaturu. Další autor v této bakalářské práci, Ivan Pinkava, se k Bratrstvu vyjádřil v časopise Fotografie takto „Bratrstvo je právě tak dogmatické jako tolerantní, právě tak duchovní jako materialistické, právě tak poetické a slovanské jako tvrdě prozaické a německé, právě tak nacionalistické jako vesmírné, právě tak umělecké jako kýčovité. Bratrstvo není protestující, ale přijímající. Bratrstvo není "tvrdohlavé", Bratrstvo je - bratrstvem.“⁴⁹ Přesto a možná právě pro to, že žádný ze členů skupiny není vystudovaným fotografem, jsou díla spíše jako obrazy, promyšlené do posledních detailů, malebné a technicky propracované až k dokonalosti. „Bratrstvo cele v duchu gotických dílen předvádí své dílo anonymně, fetišizuje řemeslo a mísí tak prostou lidovost s duchovností.“⁵⁰

Převážná většina fotografické tvorby v době existence Bratrstva od umělců Václava Jirásky a Martina Findeise jsou portréty, ty mají převážně náboženský, či symbolicky mystický nádech.

4.3.1 Václav Jirásek

Narozen v roce 1965 v Karviné, v Brně vystudoval Střední uměleckoprůmyslovou školu, konkrétně obor užitá grafika, vysokoškolská

---

⁴⁹ I. Pinkava: Paprsek smíření do srdcí vchází aneb Bratrstvo, Fotografie 7/1992 str 33 in Jirásek, Pavel: Pravda a lži o Bratrstvu, 1993. In : www.jiraskovi.cz

⁵⁰ JIRASEK, Pavel. Pravda a lži o Bratrstvu. [www.jiraskovi.cz]. 1993 [cit. 2015-04-01].

studia absolvoval na Akademii výtvarných umění v Praze, v oboru malba, pod vedením Dalibora Chatrného. Jako fotograf samouk nejprve vystavoval anonymně coby člen skupiny umělců – Bratrstvo. V současné době se žíví volnou fotografií.⁵¹ „Společným jmenovatelem jeho prací je zájem o mystérium, masku, ironii, dekadenci a recyklaci umění.“⁵² Biblické motivy nejsou prioritním zaměřením fotografa. Výjevy, které je možné parafrázovat k úsekům v bibli, naznačuje buď jemně zachycenými atributy, či názvem fotografie. Autor nechává široký prostor pro samostatnou interpretaci divákem.

4.3.2 Fotografie V. Jiráska

Anděl II.; Anděl III.

Jemná gesta, zavřené oči, na první dojem spící či snící výraz, mohutná křídla, rozevlátě vlasy, takto interpretuje Václav Jirásek anděly v roce 1993, ty poté vystavuje anonymně pod kolektivním názvem skupiny umělců Bratrstvo. Postavy andělů nalezneme napříč celou

⁵¹ Václav Jirásek: životopis. *Leica gallery Prague: fotografové* [online]. [cit. 2015-04-01].

Dostupné z: <http://www.lgp.cz/cz/fotografove/jirasek-vaclav.html>

⁵² Ibid.

Biblí, andělé jsou hlasateli spásy, spojeni bývají například s vyhnáním Adama a Evy z ráje.⁵³ Pojmenování „Anděl, z řeckého angelos a hebrejského maleach – oboje znamená posel. Ve Starém Zákoně může znamenat jak lidského posla, tak bytost nadlidskou.“⁵⁴

Bez názvu 2000

Fotografie prvoplánově nepojmenovaná ale na první pohled evokující biblický podtext, vyobrazení těla nahého muže s dlouhými vlasy v poloze ukřižovaného Krista s napůl svěšenou hlavou, to celé mlhavě rozostřeně průhlednou látkou, jež postavu zahaluje. Při pohledu na fotografii vytane na mysli verš z evangelia podle Lukáše

„Jeden člen Rady, dobrý a spravedlivý muž jménem Josef, nesouhlasil s Radou a jejím činem. Byl z judského města Arimatie a také očekával Boží království. Šel

---

⁵³ ROYT, Jan a Josef KROUTVOR. *Slovník biblické ikonografie*. Vyd. 1. V Praze: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2006, 342 s. ISBN 978-802-4609-638. Str. 16

⁵⁴ NOVOTNÝ, Adolf. *Biblický slovník*. 2., zcela přepracované a rozšířené vyd. Praha: Kalich, 1956, 1405 /bez příl./ s. ISBN 80-900-8811-2. Str. 27-8

za Pilátem a vyžádal si Ježíšovo tělo. Sňal je, zavinul do plátna a pochoval ho do vytesané hrobky, do níž ještě nebyl nikdo pochován.“⁵⁵ (Lk 23,50-53)

Ne pouze křesťanské motivy jsou u Jiráska tématem fotografií, fotografickým obrazům s touto symbolikou se ve své tvorbě věnoval spíše za dob působení v uskupení Bratrstvo. Nejznámější z Jiráskovi současné tvorby jsou fotografie zasazené do továrního prostředí či jeho dlouhodobé zaznamenávání zvyků spojených s maskami na Valašsku.

4.3.3 Martin Findeis

Narozen v Boskovicích v roce 1967, vystudoval střední umělecko-průmyslovou školu v Brně, obor Konstrukce a tvorba nábytku interiéru, dále Vysokou školu umělecko-průmyslovou obor Malba.⁵⁶

Cílem skupiny Bratrstvo bylo vystupovat jednotně, jednotlivá jména tedy pod fotografiemi nešlo naleznout, pouze kolektivní podpis skupiny, přesto bylo možné po konci existence Bratrstva jednotlivé autory k dílům dohledat. Martin Findeis se zasadil do tvorby svými křesťansky laděnými fotografiemi se symbolikou žen spolu s trnovými korunami.

---

⁵⁵ *Bible: Starého a Nového zákona. Český ekumenický překlad.* Vydání první. Praha: Biblické dílo ekumenické rady církví v ČSR, 1979, 978 s. Lk 23,50-53

⁵⁶ <http://www.findeis.cz>

4.3.4 Fotografie M. Findeise

Naděje

Fotografie s názvem Naděje s těhotnou, na fotografii možná právě rodící ženou, jež má na břiše položenou trnovou korunu a víčka ženy jsou ztěžklá, připomínající na první pohled tematiku spánku, smrti či bolesti ztěžklá víčka. Fotografie je možné vnímat jako parafrázi na téma zrození Ježíše Krista. Maria matka Boží, jež počala s Duchem svatým, Panna Maria Immaculata, tedy neposkvrněná. „Dítě, které Bůh v Marii stvořil, bude „svaté“ a bude se nazývat „Syn Boží“, protože jeho původ spočívá v Božím stvořitelském aktu.“⁵⁷

Láska jako slza rodí se v očích a padá k srdci

Druhou fotografií s podobnou tematikou je vyobrazení ženy, jež má kolem hlavy věnec, podobný trnové koruně, žena v rukou třímá květinu a výrazem je podobná fotografii první, kdy ve tváři můžeme číst únavu, utrpení, bolest či blízkost smrti.

Obě fotografie vznikly v roce 1991 a obě poji

⁵⁷ MÜLLER, Paul-Gerhard. *Evangelium sv. Lukáše*. 3. vyd. Překlad Jaroslav Vokoun. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998, 175 s. Malý stuttgartský komentář, 3. ISBN 80-719-2261-7. Str. 31

symbol trnové koruny. „Trnová koruna patří mezi arma Christi (nástroje Kristova umučení)⁵⁸ a byla zhotovena pro Ježíše jakožto krále Židů, na posměch od římských vojáků.⁵⁹

Zmínky o trnové koruně můžeme nalézt například v Matoušově evangeliu, kde se píše „Vojáci upletli trnovou korunu a narazili mu ji na hlavu. Navlékli mu purpurový plášť³ a s voláním: „Ať žije židovský král!“ jej tloukli holemi.“ (Mt 19,2-3)

Symboličnost a mystická témata provázela tvorbu Bratrstva po celou dobu působení. „Znovuoživení obecných i individuálních symbolických obrazů s uměleckou i magickou účinností znamená nejen jejich návrat, nýbrž i cestu vytváření nové, možná i "tajné" a neznámé ikonografie.“⁶⁰

---

⁵⁸ ROYT, Jan a Josef KROUTVOR. *Slovník biblické ikonografie*. Vyd. 1. V Praze: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2006, 342 s. ISBN 978-802-4609-638. Str. 117

⁵⁹ NOVOTNÝ, Adolf. *Biblický slovník*. 2., zcela přepracované a rozšířené vyd. Praha: Kalich, 1956, 1405 /bez příl./ . ISBN 80-900-8811-2. str 345

⁶⁰ JIRASEK, Pavel. Pravda a lži o Bratrstvu. [www.jiraskovi.cz]. 1993 [cit. 2015-04-01].

4.4 Petra Hajduchová

Narodila se v roce 1988 v Uherském Hradišti. Studiem ateliéru reklamní fotografie na fakultě multimediálních komunikací Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, získala bakalářský a posléze i magisterský titul.⁶¹ Petra Hajduchová má velmi široký rozptyl fotografické tvorby, tato práce se bude zaměřovat na konkrétní soubor fotografií nazvaný Yeshua. Soubor byl vytvořen v roce 2009 v Izraeli, kde Hajduchová tou dobou studovala, jedná se o soubor 10 barevných fotografií.

„Největší inspirací tohoto díla plného symboliky, které se týká Ježíše Krista, bylo osobní navštívení míst, kde J. Kristus prožíval svůj život, kterými prošel a přitom udělal mnoho zázraků.“⁶² Yeshua, jak nazvala Hajduchová soubor fotografií, je hebrejské pojmenování Ježíše Krista. Fotografie zachycují obrazy zasazené do krajiny Izraele, fotografka se pokoušela interpretovat „Kristova cestování po Izraeli.“⁶³

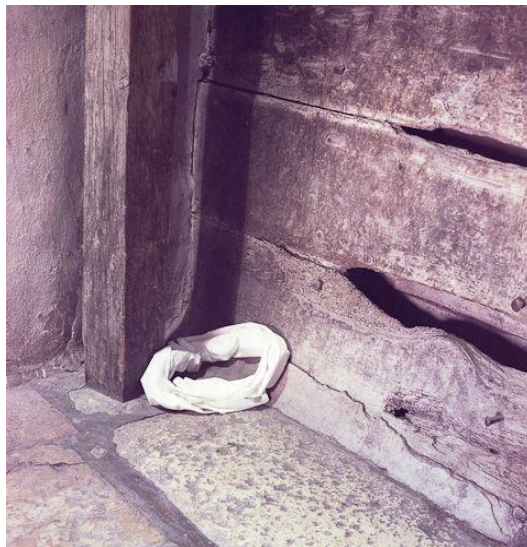
4.4.1 Fotografie P. Hajduchové

1/10 Lukáš 2, 6 – 7 Když tam byli, naplnili se dny a přišla její hodina. I porodila svého prvorozeného syna, zavinula jej do plenek a položila do jeslí, protože se pro něj nenašlo místo pod střechou.

⁶¹ <http://www.petrahajduchova.com>

⁶² Ibid.

⁶³ Ibid.

První fotografie ze souboru pojednává o narození Ježíše, autorka u fotografie cituje verše z Lukášova evangelia. Fotografie působí prostě. Plátno bílé barvy, jež na každé fotografii má znázorňovat samotného Ježíše,⁶⁴ je stočeno do kruhu. Nezávislý pozorovatel fotografie si může pouze domýšlet, proč autorka volila právě kruh, zda má připomínat oválný tvar jeslí, či zda je kruh pouze estetickou záležitostí pro ztvárnění malého miminka. Co však autorka uvádí, je, že „Bílé plátno má dále symbolizovat jeho čistotu a nebeskost.“⁶⁵

2/10 Matouš 14, 19 – 21 Potom vzal těch pět chlebů a dvě ryby, vzhlédl k nebi, vzdal díky, lámal chleba a dával učedníkům a úředníci zástupům. I jedli všichni a nasýtili se; a sebrali nalámaných chlebů, které zbyly, dvanáct plných košů. A jedlo tam na pět tisíc mužů kromě žen a dětí.

Fotografie druhá, pět kamenů značících pět chlebů, jimiž Ježíš nakrmil lid, citace z Matoušova evangelia. Poté, co se Ježíš dozví o smrti Jana Křtitele, odploví se na osamocené místo, kam za ním jdou zástupy lidí, Ježíš uzdraví nemocné a poté tisíce lidí nakrmí pěti chleby a dvěma rybami. Na chléb se v bibli odkazuje mnohokrát, jak ve Starém, tak i v Novém zákoně. Chléb „Byl znám v domácnostech jako nejobvyklejší pokrm, již od nejstarších dob.“⁶⁶

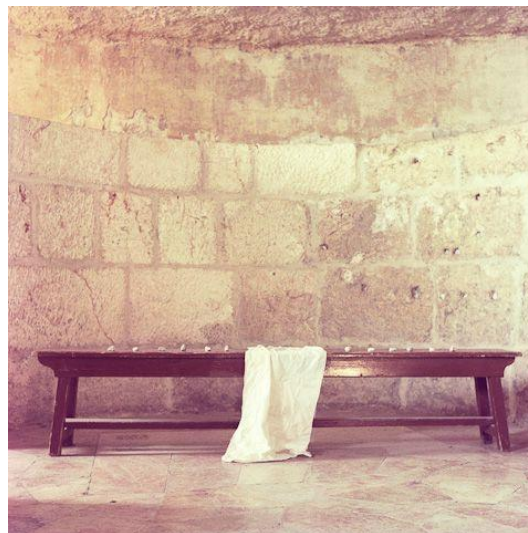
⁶⁴ Ibid.

⁶⁵ Ibid.

⁶⁶ NOVOTNÝ, Adolf. *Biblický slovník. 2.*, zcela přepracované a rozšířené vyd. Praha: Kalich, 1956, 1405 /bez příl./ . ISBN 80-900-8811-2. Str. 238

První zmínky o chlebu, jakožto pokrmu jsou již v první knize Mojžíšově, „Abraham odpěchal do stanu za Sárrou a řekl: „Rychle vezmi tři míry jemné mouky, zadělej těsto a upeč chleba!“ (Gn 18,6)

3/10 Matouš 6,7 – 8;6, 14 – 15 „Při modlitbě pak nemluvte naprázdno jako pohané; oni si myslí, že budou vyslyšeni pro množství svých slov. Nebuďte jako oni; vždyť váš otec ví, co potřebujete, dříve než ho poprosíte...Neboť jestliže odpustíte lidem jejich přestoupení, i vám odpustí váš nebeský Otec; jestliže však neodpustíte lidem, ani váš Otec vám neodpustí vaše přestoupení.“

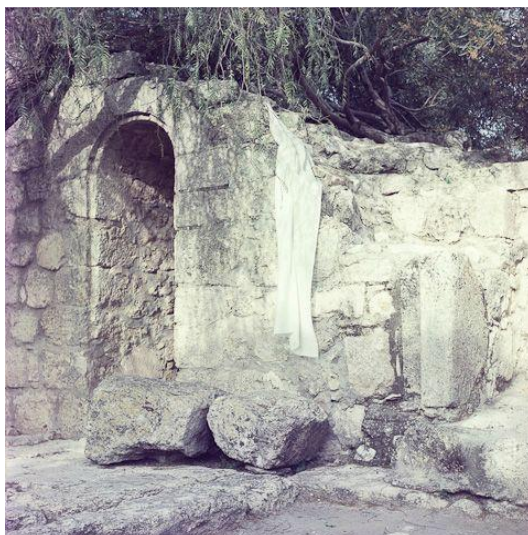
Třetí fotografie je doplněna o verše z Matoušova evangelia, jedná se o významnou část Nového zákona, konkrétně o Ježíšovo kázání na Hoře, jež je věnovaná lidu. „Kázání v NZ neznamena míti vzdělavatelnou, poučnou nebo mravoučnou přednášku, nýbrž vyhlásiti určitou událost, která tímto vyhlášením se stává mocí. Kázáním přichází vláda Boží, království Boží. Kázání v pravém slova smyslu začalo teprve Ježíšem Kristem.“⁶⁷ Autorka zmiňuje rozložení dvanácti kamenů na obraze, znázorňující dvanáct naslouchajících apoštolů, jež se společně s učedníky učili modlitbu Otče náš, mezi apoštoly symbolem znázorňujícím postavu Ježíše Krista je opět bílé plátno.⁶⁸

⁶⁷ NOVOTNÝ, Adolf. *Biblický slovník*. 2., zcela přepracované a rozšířené vyd. Praha: Kalich, 1956, 1405 /bez příl./ . ISBN 80-900-8811-2. Str. 324

⁶⁸ <http://www.petrahaiduchova.com/>

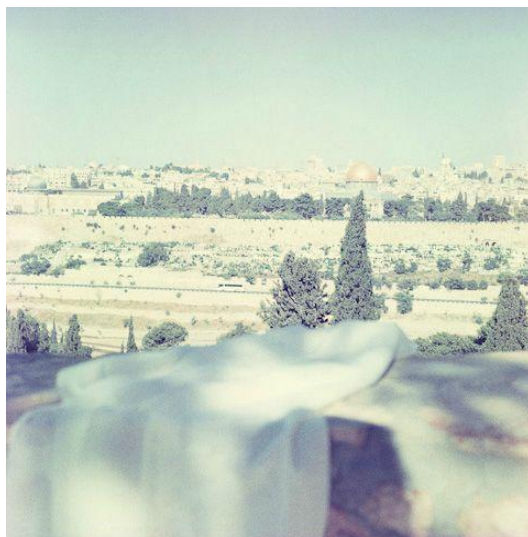

4/10 Matouš 17, 1 – 2 Po šesti dnech vzal sebou Ježíš Petra, Jakuba a jeho bratra Jana a vyvedl je na vysokou horu, kde byli sami. A byl proměněn před jejich očima; jeho tvář zářila jako slunce a jeho šat byl oslnivě bílý.

Oslnivá zář slunce, bílé plátno zobrazující Ježíše, tak interpretuje Hajduchová Ježíšovo proměnu před třemi apoštoly. Místo, kde Ježíš rozmlouval s Mojžíšem a prorokem Eliášem. Místo, kde byl Ježíš před apoštoly označen Bohem za Božího syna.

5/10 Lukáš 13,34 – 35 „Jeruzaléme, Jeruzaléme, který zabiješ proroky a kamenuješ ty, kdo byli k tobě poslání, kolikrát jsem chtěl shromáždit tvé děti, tak jako kvočna shromažďuje kuřátka pod svá křídla, a nechtěli jste! Hle, ve svém domě zůstanete sami. Pravím vám, že mě neuzříte, dokud nepřijde chvíle, kdy řeknete: Požehnaný, který přichází ve jménu Hospodinově.“

Jeruzalém, „město míru, Yerushalaym. Ve starém zákoně zmíněn 656krát jakožto město Boží, a také jako město míru.“⁶⁹Město bylo nařčeno ze zabíjení poslů Božích a proroků, a proto se Bůh od Jeruzaléma odvrací s příslibem návratu až v podobě Ježíše jako Krista.⁷⁰ Kristus je zde míněn ve smyslu z „řeckého Christos pomazaný.“⁷¹ Jeruzalém tedy jako město i s občany, má dle Boha v Bibli vyčkávat na příchod pomazaného. To, jak se příslib naplnil, dokazuje i verš v Lukášově evangeliu „Tedy vzal k sobě svých Dvanáct a řekl jim: „Hle, blížíme se k Jeruzalému. Tam se naplní všechno, co je o Synu člověka psáno skrze proroky.“ (Lk 18,31)

6/10 *Matouš 26, 38 – 39* „*Má duše je smutná až k smrti. Zůstaňte zde a bděte se mnou!*“ *Pooděšel od nich, padl tváří k zemi a modlil se: „ Otče můj, je-li možné, ať mne mine tento kalich; avšak ne jak já chci, ale ty chceš. “*

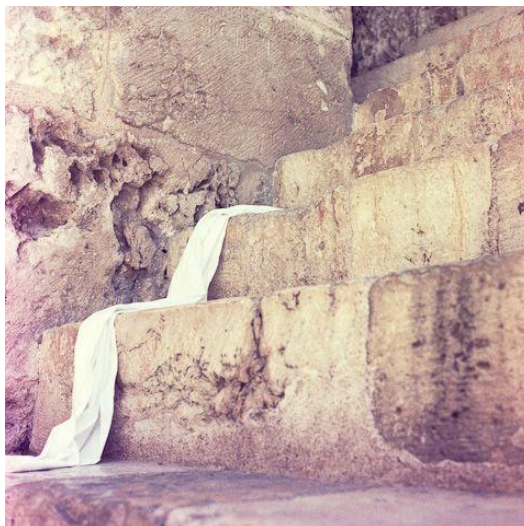
Fotografie věnovaná atmosféře po poslední večeři, kdy je Ježíš s Petrem, Jakubem a Janem v Getsemanské zahradě na Olivetské hoře. Ježíš prosí apoštoly, aby s ním v noci bděli, ti však během Ježíšových modliteb spí. Jidáš, jež Ježíše zradil, již vede strážce, aby ho odvedli.

⁶⁹ BULLMANN, Damasus. *Živá Bible: prožité Písmo svaté*. Thaur : Österreichischer Kulturverlag, 1982. ISBN (Brož.). str. 46

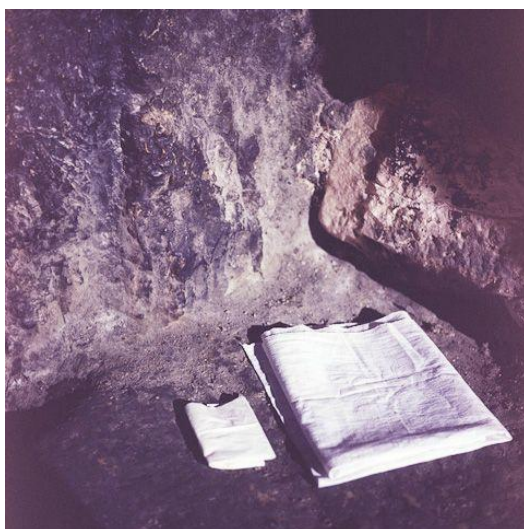
⁷⁰ MÜLLER, Paul-Gerhard. *Evangelium sv. Lukáše*. 3. vyd. Překlad Jaroslav Vokoun. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998, 175 s. Malý stuttgartský komentář, 3. ISBN 80-719-2261-7. Str. 124

⁷¹ ROYT, Jan a Josef KROUTVOR. *Slovník biblické ikonografie*. Vyd. 1. V Praze: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2006, 342 s. ISBN 978-802-4609-638. Str. 120

7/10 Marek 15,20; 15, 33 – 34 Pak ho vedli ven, aby ho ukřižovali. ...Když bylo poledne, nastala tma po celé zemi až do tří hodin. O třetí hodině svolal Ježíš mocným hlasem: „Eloi, Eloi, lema sabachtani?“, což přeloženo znamená: „Bože můj, proč jsi mě opustil?“

Sedmá fotografie a Ježíšova blížící se smrt. „Zatmění slunce a měsíce patřilo od pradávna k příznakům Božího soudu. Podle rabínských výkladů bylo zatmění slunce nepříznivým znamením pro všechny, zatmění měsíce jen pro nepřátelé Izraelců.“⁷² Ježíš coby bílé plátno linoucí se bezvládně po schodech, je možné volně interpretovat i v části Markova evangelia, kdy „Bili ho po hlavě holí, plivali na něj, klekali na kolena a padali před ním na zem.“ (Mk 15,19) Schody na fotografii jako utrpení v Ježíšově cestě na Golgotu.

8/10 Jan 20,2 „Vzali Pána z hrobu, a nevíme, kam ho položili.“

Motiv vzkříšení a dvě roucha vyobrazena na fotografii, autorka svůj záměr interpretuje „dvě složená roucha, jedno větší (z těla mrtvého) a druhé

---

⁷² NOVOTNÝ, Adolf. *Biblický slovník*. 2., zcela přepracované a rozšířené vyd. Praha: Kalich, 1956, 1405 /bez příl./ . ISBN 80-900-8811-2. Str. 1286

menší (z obličejů). Tak jak říká Bible: „... Uviděl tam ležet lněná plátna, ale šátek, jímž ovázali Ježíšovu hlavu, neležel mezi plátny, nýbrž byl svinut na jiném místě.“ (Jan 20, 6-7)⁷³

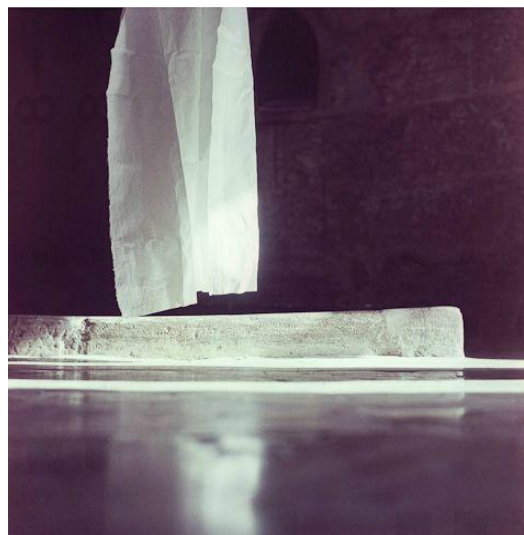
9/10 Skutky 1,9 Po těch slovech byl před jejich zraky vzat vzhůru a oblak jim ho zastřel.

Hora Olivetská, Ježíšovo nanebevzetí, poté jež se po umučení čtyřicet dní zjevoval a kázal Boží království, s příslibem, že se jednoho dne vrátí. „A když upřeně hleděli k nebi za ním, jak odchází, hle, stáli vedle nich dva muži v bílém rouchu a řekli: „Muži z Galileje, co tu stojíte a hledíte k nebi? Tento Ježíš, který byl od vás vzat do nebe, znovu přijde právě tak, jak jste ho viděli odcházet.“ (Sk1,10- 11)

10/10 Jan 13,34 – 35 Nové přikázání vám dávám, abyste se navzájem milovali; jako já jsem miloval vás, i vy se milujte navzájem. Podle toho všichni poznají, že jste moji učedníci, budete-li mít lásku, jedni k druhým.“

---

⁷³ <http://www.petrahajduchova.com/>

Nakonec odkaz ke vzájemné lásce, „Boží láska k člověku je podle Nového Zákona uskutečněna ve vtěleném Slově, Ježíši Kristu. Už předtím ze své lásky posílal Bůh proroky a posly, ale teprve Ježíš zjevuje Boží lásku svými slovy, činy, utrpením a svou bytostí. Láska k bližnímu je doplňujícím protějškem lásky Boží a lásky k Bohu“⁷⁴ Proto na závěr souboru fotografií, verše o vzájemné lásce k bližnímu i z Markova evangelia, „ Ježíš mu odpověděl: „Nejdůležitější je: ‚Slyš, Izraeli – Hospodin je náš Bůh, Hospodin je jediný. Proto miluj Hospodina, svého Boha, celým svým srdcem, celou svou duší, celou svou myslí a celou svou silou. ‚Druhé je toto: ‚Miluj svého bližního jako sám sebe.‘ Žádné přikázání není důležitější než tato dvě.“ (Mk 12,29-31)

Hajduchová ve své sérii fotografií čerpala při citacích především z evangelií, nejvíce používala evangelium podle Matouše. Fotografie ze souboru Yeshua, pozorovatele navádějí a odkazují na cestu života Ježíše Krista, nenutí, spíš jemně poodhalují děj a vybízí k následování, přizývají do děje. Autorka byla v roce 2010 za soubor Yeshua oceněna druhým místem v Mezinárodní fotografické soutěži Frame010.⁷⁵

---

⁷⁴ NOVOTNÝ, Adolf. *Biblický slovník*. 2., zcela přepracované a rozšířené vyd. Praha: Kalich, 1956, 1405 /bez příl./ . ISBN 80-900-8811-2. Str. 369 - 370

⁷⁵ <http://www.petrahajduchova.com/info--about/>

5. Fotografie s biblickým motivem jako terapeuticko-vzdělávací prostředek

Využití fotografických obrazů s biblickým dějem ve vzdělávání, konkrétně například v hodinách náboženství či v terapeutickém prostředí zatím není v České republice zcela běžným, existují však metody, které by bylo možné pro takové přístupy používat. Jedná se například o rozhovor s interpretací fotografie či fotografickou terapii.

5.1 Rozhovor s interpretací Biblických fotografií

Rozhovor s interpretací libovolné fotografie je rozhovor, který může být pojmenován také jako fotografický, provokovaný či rozhovor využívající metodu fotografické stimulace.⁷⁶ „Podstatou metody je to, že se zkoumaným osobám ukazují snímky a vyvolává se jejich spontánní interpretace. Fotografie tu plní analogickou roli jako verbální otázka v obvyklém rozhovoru.“⁷⁷ Fotografie v rozhovor podněcuje a inspiruje k daným tématům.

Téma výběru fotografií může být libovolné, odvíjející se od zájmů hovořících, od světového dění či od objektu, který fotografie vyobrazuje. S ohledem na téma celé této bakalářské práce by pravděpodobně byla v rozhovoru interpretována fotografie s biblickými výjevy, popřípadě fotografie, jež může evokovat biblickou tematiku. Rozhovor může být

---

⁷⁶ SZTOMPKA, Piotr. *Vizuální sociologie: fotografie jako výzkumná metoda*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2007, 168 s., [32] s. barev. obr. příl. ISBN 978-80-86429-77-9. Str.

68

⁷⁷ Ibid. Str. 69

svébytný či pomocný, v případě pomocného rozhovoru, je pomocník, jež rozhovor podněcuje, pokládá otázky a udržuje dané téma.

Sztompka ve své knize *Vizuální sociologie* spatřuje v metodě pomocného fotografického rozhovoru řadu předností, „Zatímco fotografický rozhovor je spojován s prohlížením amatérských snímků v rodinném kruhu, verbální rozhovor připomíná zkoušku nebo výslech na úradě či na policii. Fotografický rozhovor proto umožňuje dosáhnout větší spontánnosti a autentičnosti.“⁷⁸ Další ze jmenovaných předností je srovnání s projektivními psychologickými metodami, například Rorschachův test či Murrayův test tematické apercepce, jde o pochody ve vědomí, které se verbálně neprojevují i přes naprostou upřímnost účastníka rozhovoru.⁷⁹ Rozhovor s interpretací fotografie na úrovni terapeutické se rozvinul v oboru terapie fotografií, o které pojednává další část kapitoly.

5.2 Fotografická terapie

Terapie fotografií, jež je někdy zkracována na fototerapii, je název mnohdy zavádějící, neboť fototerapie je pojem, který již existuje pro terapii světlem. Forma terapie fotografií je v naší zemi poměrně neznámá terapeutická oblast, kterou se zabývá PhDr. Marina Stejskalová CSc., ta ve svém článku „Umění léčí“ pro časopis *Psychologie* dnes mimo jiné uvádí „Jde o psychoterapeutickou práci s fotografickým materiálem. Tento materiál může mít jak dokumentární, tak umělecko-experimentální podklad. (...)Fotografický materiál ovšem dává více možností: dokáže rozvíjet představivost pacienta,

---

⁷⁸ Ibid. Str. 71

⁷⁹ SZTOMPKA, Piotr. *Vizuální sociologie: fotografie jako výzkumná metoda*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2007, 168 s., [32] s. barev. obr. příl. ISBN 978-80-86429-77-9 Str. 71

jeho schopnosti vyjadřovat pocity, pojmenovávat je obrazem nebo metaforou a přispívat ke zlepšení jeho emočního stavu a kontaktu s realitou.⁸⁰

Judy Weiser, z kanadského Centra pro fototerapii také uvádí důležitost diváka, tedy konkrétního člověka, jež fotografii sleduje. Toto, v praxi zaběhlé Centrum, se opírá o individuálnost vnímání jedince na základě prožitých zkušeností, jež formují vnímání reality každého odlišně „Z tohoto důvodu lidské reakce na fotografie, které označují lidé jako výjimečné, odhalují mnoho o lidech samotných. Pokud se dovedeme vhodně zeptat a klást doplňující otázky, je výsledek vskutku překvapivý.“⁸¹

Využití biblických motivů a příběhů ve fotografické terapii, je prozatím veřejně neprozkoumanou oblastí, ví se ovšem že „Využitím fotografií, fotografických obrazů či jakýchkoli vizuálních obrazů, lze za pomoci různých technik docházet k seberozvoji, sebepoznání, k uvědomování si nových skutečností či dokonce k „léčbě“ - tedy ke změnám k lepšímu v oblasti našeho psychického stavu či našich vztahů.“⁸²

V současném světě, kdy jsou hojně využívány elektronické a digitální technologie, je možné využívat fotografickou terapii v oblastech, například kyberterapie, kdy se fotografie využívá jako další prostředek pomoci člověku, fotografie může současně doplňovat muzikoterapii či arteterapii.

Jak je výše zmíněno, dosud neexistuje publikace v českém jazyce, která by o terapii fotografií informovala podrobněji, jedinou znalou zástupkyní této metody je psychoterapeutka Marina Stejskalová, která ve své knize *Psychoterapie uměním* zmiňuje, že „Terapie fotografií je jednou z

---

⁸⁰ STEJSKALOVÁ, Marina. Umění léčí. *Psychologie dnes*. Portál, 2007, roč. 2007, č. 6. ISSN 1211-5886

⁸¹ WEISER, Judy. *Techniky fototerapie v oblasti poradenství a terapie*. In: [http://phototherapy-centre.com]. [cit. 2015-04-04].

⁸² MIKSCHEOVÁ, Kristýna. *Film a fotografie jako umělecké a vizuální projevy a možnosti jejich využití v terapeutické práci* [online]. 2013 [cit. 2015-04-04]. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Marina Stejskalová. Dostupné z: <http://is.muni.cz/th/260915/ff_m/>.

nejzajímavějších a zatím nejméně využívaných metod psychoterapie uměním. Možná je to právě proto, že dosud nevíme jak přistupovat k fotografii jako k terapeutickému prostředku.⁸³

---

⁸³ STEJSKALOVÁ, Marina. *Psychoterapie uměním*. Vyd. 1. Praha: Pressto Publishing, 2012, 193 s. ISBN 978-80-905141-0-2. Str. 163

Závěr

Cílem mé práce bylo na základě teoretických poznatků zmapovat parafrázované biblické motivy ve fotografii vybraných autorů.

Na základě informací získaných četbou a hledáním fotografií v odborné literatuře, jsem uvedla pět současných českých autorů a jejich tvorbu i s patřičným uvedením biblického děje, či osoby, jež se s fotografií váže. Díky fotografickým parafrázím jsem měla možnost velmi podrobně procházet biblické příběhy, ikonografii a křesťanské umění. Zároveň jsem měla také možnost dojít k závěru, že literatura či diplomové práce podobného rázu, tedy mapující fotografické autory, jež se ve své tvorbě zaměřují i na biblická témata, jsou opravdovou ojedinělostí a tedy pokud člověk nehledá konkrétního autora, nedohledá prakticky nic.

Velkou inspirací mi mimo samotné autory fotografií byla Kristýna Mikscheová a její blízká spolupráce s Marinou Stejskalovou, obě ženy jsou autorky literatury zabývající se psychoterapií uměním, konkrétně i fotografickou terapií, která by šla s biblicky inspirovanými fotografiemi využít v oboru mého studia, tedy v pastorační práci.

Práci vnímám jako možnost pro čtenáře nechat se inspirovat a zároveň seznámit s umělci, v jejichž tvorbě se taková témata nalézají. Zároveň je práce poměrně úzce zaměřená a fotografií s biblickou tematikou je i mimo hranice České republiky mnoho. Považuji tedy svou práci spíše jako rešerši pro studium obsáhlejší a co se tématu týče podrobnější.

Výsledkem mé práce je nejedna zmapovaná fotografie s biblickým tématem, jež se dá využít v rozhovorech, v hodinách náboženství či ve fotografické terapii. Cíl své práce považuji za splněný.

Seznam literatury

- *Bible*. Písmo svaté Starého a Nového zákona. Český ekumenický překlad. Vydání 1. Praha: Biblické dílo ekumenické rady církví v ČSR, 1979, 978 s.
- BENJAMIN, Walter. *Co je to fotografie?: Malé dějiny fotografie*. Vydání 1. Praha: Herrmann, 2004, 365 s. ISBN 80-239-5169-6.
- BENJAMIN, Walter. *Umělecké dílo ve věku své technické reprodukovatelnosti*. In: *Dílo a jeho zdroj*. Praha: Odeon, 19 str. 2
- BULLMANN, Damasus. *Živá Bible: prožité Písmo svaté*. Thaur : Österreichischer Kulturverlag, 1982. ISBN (Brož.).
- FLUSSER, Vilém. *Za filosofii fotografie: fotografie jako výzkumná metoda*. 1. vyd. Praha: Hynek, 1994, 75 s. ISBN 80-859-0604-X.
- CHODURA, Radko. *Slovník pojmů sakrálního výtvarného umění*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, 102 s. ISBN 80-719-2530-6.
- JANDOUREK, Jan. *Slovník sociologických pojmů: 610 hesel*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012, 258 s. ISBN 978-802-4736-792.
- MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Vyd. 2., přeprac. Praha: Portál, 2008, 271 s. ISBN 978-80-7367-368-0.

- MIKSCHEOVÁ, Kristýna. *Film a fotografie jako umělecké a vizuální projevy a možnosti jejich využití v terapeutické práci* [online]. 2013. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Marina Stejskalová. Dostupné z: <http://is.muni.cz/th/260915/ff_m/>.
- MÜLLER, Paul-Gerhard. *Evangelium sv. Lukáše*. 3. vyd. Překlad Jaroslav Vokoun. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998, 175 s. Malý stuttgartský komentář, 3. ISBN 80-719-2261-7.
- NOVOTNÝ, Adolf. *Biblický slovník*. 2., zcela přepracované a rozšířené vyd. Praha: Kalich, 1956, 1405 /bez příl./. ISBN 80-900-8811-2.
- PINKAVA, Ivan. *Ivan Pinkava - Heroes*. 2004, 203 s. ISBN 80-862-1772-8.
- PINKAVA, Ivan a Josef KROUTVOR. *Dynastie*. 1. vyd. Praha: ERM, 1993, 2 v. (1399 p.). ISBN 80-901-4773-9.
- PIPER, John. *The Passion of Jesus Christ: fifty reasons why He came to die*. Wheaton, Ill.: Crossway Books, c2004, 127 p. ISBN 1581346085.
- REIFOVÁ, Irena. *Slovník mediální komunikace*. Vyd. 1. Praha:Portál, 2004 ISBN 80-717-8926-7.

- ROYT, Jan a Josef KROUTVOR. *Slovník biblické ikonografie*. Vyd. 1. V Praze: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2006, 342 s. ISBN 978-802-4609-638.
- STEJSKALOVÁ, Marina. *Psychoterapie uměním*. Vyd. 1. Praha: Pressto Publishing, 2012, 193 s. ISBN 978-80-905141-0-2. Str. 163
- SZTOMPKA, Piotr. *Vizuální sociologie: fotografie jako výzkumná metoda*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2007, 168 s., [32] s. barev. obr. příl. ISBN 978-80-86429-77-9.
- ŠMOK, Ján. *Jak se dívat na fotografii*. Ústí nad Labem: Severografia, 1969, 67 s. ISBN 45-017-66.
- TEUBALOVÁ, Jitka. *Maska a převlek v současné české fotografii* [http://www.opac.upm.cz/zaznam.php?detail_num=41998]. Opava, 2009 [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: <http://www.itf.cz/dokumenty/jitka-teubalova-mask-a-prevlek.pdf>. Bakalářská teoretická diplomová práce. Slezká univerzita. Vedoucí práce Vladimír Birgus.
- ZYKMUND, Václav. *Umění, které mohou dělat všichni?*. 2. vyd. Praha: Orbis, 1968, 136 s., [40] s. obr. příl.

Elektronické zdroje:

- <http://dejinyumeni.czweb.org/history.htm>
- www.galerie-drtikol.com/
- <http://www.findeis.cz>

- <http://www.ivanpinkava.com/>
- JIRASEK, Pavel. Pravda a lži o Bratrstvu. [www.jiraskovi.cz]. 1993 [cit. 2015-04-01].
- <http://www.marketaluslacova.com/>
- Pašijové hry v Hořicích na Šumavě. *historie* [http://www.ckrumlov.info]. [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: http://www.ckrumlov.info/docs/cz/region_histor_pas
- <http://www.petrahajduchova.com/>
- Rozhovor: Jan Saudek nejen o filmu Fotograf. [http://www.protisedi.cz]. 2014 [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: <http://www.protisedi.cz/article/rozhovor-jan-saudek-nejen-o-filmu-fotograf>
- <http://www.saudek.com/>
- Václav Jirásek: životopis. *Leica gallery Prague: fotografové* [online]. [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: <http://www.lgp.cz/cz/fotografove/jirasek-vaclav.html>
- <http://www.vjirasek.com/index1.htm>

Články:

- JELÍNKOVÁ, Klára. *Pojem křesťanského umění u Jacquese Maritaina*. In *Salve: revue pro teologii a duchovní život*, roč. XVI, 2006, č. 2, Maritain. s.16
- STEJSKALOVÁ, Marina. Umění léčí. *Psychologie dnes*. Portál, 2007, roč. 2007, č. 6. ISSN 1211-5886
- WEISER, Judy. *Techniky fototerapie v oblasti poradenství a terapie*. In: [http://phototherapy-centre.com].